

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Η ΖΩΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Στις αρχές του 17ου αιώνα στην Ελλάδα άρχισε να αναπτύσσεται το εμπόριο. Αρκετές πόλεις της Πελοποννήσου, όπως η Πάτρα, η Καλαμάτα, το Ναύπλιο και το Άργος, έγιναν μεγάλα εμπορικά κέντρα.

Στις παραμονές της επανάστασης του 1821 στον ελληνικό χώρο δημιουργήθηκαν διάφορες κοινωνικές ομάδες:

Α) Η διοικητική αριστοκρατία, που την αποτελούσαν ο ανώτερος κλήρος, αξιωματούχοι (Φαναριώτες) και πλούσιοι γαιοκτήμονες.

Β) Οι αστοί, που ήταν κυρίως έμποροι και караβοκύρηδες.

Γ) Τα λαϊκά στρώματα, που τα αποτελούσαν οι αγρότες και οι απλοί πολίτες.

«Οι γεωργοί, η σεβασμιότερα κλάσις μιας πολιτείας, ο σταθερότερος στύλος της πολιτικής ευτυχίας, ζη χειρότερα από τα ίδια ζώα. Βέβαια, ο πλούσιος οθωμανός τρέφει τα άλογά του με πολλά καλλιότερα φαγητά από εκείνα, όπου φυλάττουσιν εις την ζωή και εις τας θλίψεις τον αθών και δίκαιον χωριάτην... Οι τεχνίται, λοιπόν, δουλεύουν σχεδόν 18 ώρας το ημερονύκτον, και ποτέ δεν ημύρουν να αναπληρώσουν τας αναγκαίας χρείας των. Οι προεστοί με τα άδικα δόσηματα, όπου τους επιφορτώνουσι, τους αρπάζουσιν, από το έν μέρος, τον ολίγον καρπόν των ιδρώτων των, το πλήθος των εορτών και αι αγγαρείαι τους εμποδιζουσιν, από το άλλο μέρος, κάθε περισσότερον κέρδος, όπου ήθελαν ημπορέσει κάμωσι...»

(Ανώνυμου Έλληνας, Ελληνική Νομαρχία).

«... μια γυναίκα χήρα με πέντε παιδιά είχε υπάγει να παρακαλέσει ένα άρχοντα... δια να της κατεβάσουν το δόσημον, λέγουσα, ότι δια να πληρώση το απερασμένον, είχε πωλήσει κάθε περιττόν στολίδι, όπου της είχαν μείνει και δεν είχε άλλο τι να πωλήση, δια να πληρώση τα όσα της ζητούσαν, μάλιστα κλαίουσα εφώναζεν, πώς να θρέψη και να ενδύση τρεις θυγατέρες και δυο υιούς... ο σκληρός άρχων δεν την άφησε να τελειώση την περίοδον, και ευθύς, όπου ήκουσε να λέγη, ότι έχει τόσα παιδιά, με ανήκουστον βαρβαρότητα και αδιαφορίαν της λέγει: «πώλησον δυο από τα παιδιά σου και πλήρωσον το δόσημον»

(Ανώνυμου Έλληνας, Ελληνική Νομαρχία)

Σκηνή από γεύμα σε σπίτι Τούρκου αξιωματούχου.

- Σχολιάστε στην τάξη σας τα κείμενα του Ανώνυμου Έλληνας. Ποιες να ήταν άραγε οι καθημερινές δραστηριότητες του λαού εκείνη την περίοδο;

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΘΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

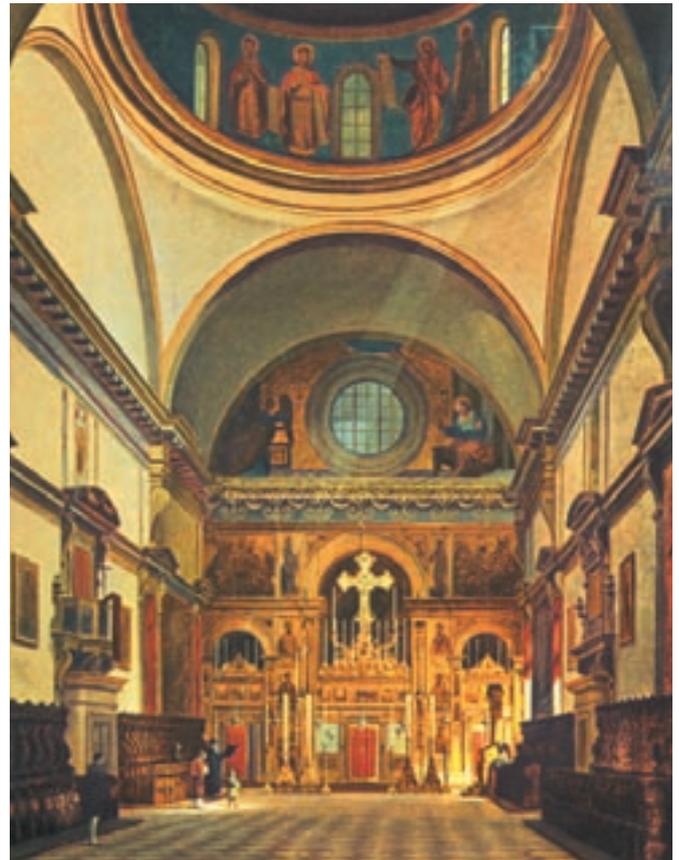
Μικρό κοριτσάκι διαβάζει στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Την περίοδο που οι χώρες της Ευρώπης προόδευαν και καλλιεργούσαν τα γράμματα και τις τέχνες, οι Έλληνες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας αγωνίζονταν για να ζήσουν. Παρά τις καταστροφές, την καταπίεση και τις διώξεις (εξισλαμισμός, παιδομάζωμα), οι υπόδουλοι Έλληνες οργανώθηκαν σε κοινότητες και μέσα από την παιδεία διατήρησαν την ελληνικότητά τους και την επιθυμία τους για ελευθερία. Δεν έλειψαν και οι οργανωμένες προσπάθειες αντίστασης, όπως οι «αρματολοί» και οι «κλέφτες». Επίσης, περιοχές όπως το Σούλι, η Μάνη και τα Σφακιά της Κρήτης υπήρξαν αδούλωτες εστίες ελευθερίας.

Με έξοδα των εύπορων Ελλήνων και της Εκκλησίας δημιουργήθηκαν με ιδιαίτερη φροντίδα σχολεία σε όλο τον τουρκοκρατούμενο ελληνισμό, με κυριότερα στα Ιωάννινα, στη Σμύρνη, στη Χίο κ.ά.

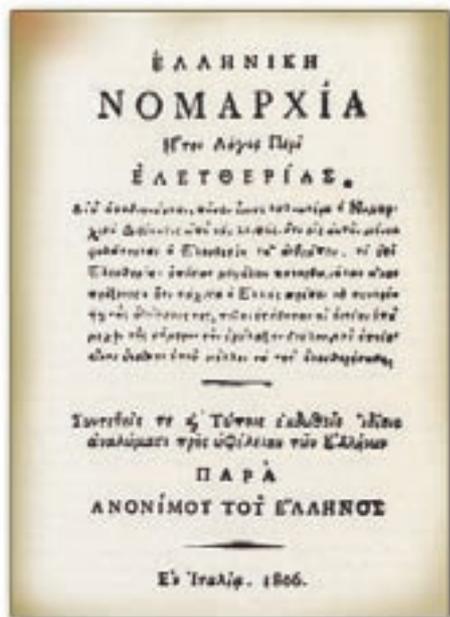
Πολλοί έμποροι, τεχνίτες αλλά και λόγιοι από όλες τις περιοχές της χώρας μετανάστευσαν στην Ευρώπη και δημιούργησαν ισχυρές ελληνικές παροικίες στην Οδησό, το Άμστερνταμ, το Παρίσι, αλλά και την Τεργέστη και τη Βιέννη, όπου λειτούργησαν ελληνικά τυπογραφεία. Από τις παροικίες στην Ιταλία οι σημαντικότερες ήταν του Λιβόρνο, της Νάπολι, της Ανκόνα και της Βενετίας, όπου λειτούργησε και πρότυπο σχολείο.

Η Βενετία ήταν μια από τις μεγαλύτερες ελληνικές παροικίες της Δυτικής Ευρώπης. Εδώ ο ναός του Αγίου Γεωργίου στη Βενετία.

- Χωριστείτε σε 4 ομάδες και βρείτε πληροφορίες για: α) τον εξισλαμισμό και το παιδομάζωμα, β) την Εκκλησία και το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης, γ) τους αρματολούς και τους κλέφτες και δ) το Σούλι, τη Μάνη και τα Σφακιά της Κρήτης.

Η ΕΝΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Εξώφυλλο της «Ελληνικής Νομαρχίας» Ανωύμου του Έλληνα, έργο που άσκησε μεγάλη επίδραση στους Έλληνες της εποχής.

«Όταν η Διοίκησης βιάζει, αθετεί, καταφρονεί τα δίκαια του λαού και δεν εισακούει τα παράπονά του, το να κάνει τότε ο Λαός επανάστασιν, να αρπάξει τα άρματα και να τιμωρήσει τους τυράννους του, είναι το πλέον ιερόν απ' όλα τα δίκαιά του και το πλέον απαραίτητον απ' όλα τα χρέη του»

(35ο άρθρο από το Σύνταγμα του Ρήγα Φεραίου)

Ο πρωτεργάτης της επανάστασης στον Μοριά

Η Φιλική Εταιρία επέλεξε την Πελοπόννησο, ως την καταλληλότερη περιοχή για να ξεκινήσει η Επανάσταση. Εκεί, οι Έλληνες ήταν περισσότεροι από τους Τούρκους και η Φιλική Εταιρία είχε σημαντική υποστήριξη. Τα νησιά Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά μπορούσαν να στείλουν πολεμικά καράβια για να εμποδίσουν τη μετακίνηση του τουρκικού στόλου, ενώ στην Πελοπόννησο η Μάνη έγινε «ορμητήριο ελευθερίας».

Ο Γρηγόριος Δίκαιος ή Παπαφλέσσας, πρωτεργάτης της ελληνικής επανάστασης.

Πρωτεργάτης της επανάστασης του 1821 στον Μοριά ήταν ο Παπαφλέσσας, που έφτασε εκεί ως αντιπρόσωπος της Φιλικής Εταιρίας. Το πραγματικό του όνομα ήταν Γρηγόριος Δίκαιος.

Ο θρύλος της Αγίας Λαύρας

Σύμφωνα με τον θρύλο η επανάσταση ξεκίνησε στις 25 Μαρτίου του 1821, στο μοναστήρι της Αγίας Λαύρας, όπου ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ύψωσε το λάβαρο της μονής και όρκισε τους Έλληνες να αγωνιστούν για την απελευθέρωση της πατρίδας. Στην πραγματικότητα, η επανάσταση στον Μοριά είχε ξεκινήσει νωρίτερα. Στις 21 Μαρτίου είχε ξεκινήσει η πολιορκία του κάστρου των Καλαβρυτών, ενώ στις 23 Μαρτίου οι Έλληνες απελευθέρωσαν την Καλαμάτα.

-Γιατί πιστεύετε ότι δημιουργήθηκε ο θρύλος της Αγίας Λαύρας; Σε τι βοήθησε τους επαναστατημένους Έλληνες;

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Ο «ΓΕΡΟΣ ΤΟΥ ΜΟΡΙΑ»

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ήταν από τις σπουδαιότερες μορφές της επανάστασης. Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και συμμετείχε στην προετοιμασία της επανάστασης. Οι στρατηγικές ικανότητες, η γενναιότητα και η αποφασιστικότητα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη φάνηκαν στην πολιορκία και την κατάληψη της Τριπολιτσάς (23 Σεπτεμβρίου του 1821) και στη νίκη επί του τουρκικού στρατού στα Δερβενάκια (26 Ιουλίου του 1822).

Την περίοδο της Οθωμανικής κατοχής η Τριπολιτσά έγινε πρωτεύουσα του Μοριά. Μετά από πολύμηνη πολιορκία η Τριπολιτσά έπεσε στα χέρια των Ελλήνων. Οι απώλειες των Τούρκων ήταν πολύ μεγάλες: 8.000 αιχμάλωτοι και 10.000 νεκροί. Ήταν η πιο μεγάλη νίκη των Ελλήνων.

*«Οι κακόμοιροι οι Έλληνες, εξοστρακισμένοι
στα σοκάκια γύρω από τα τείχη, κατοικούν σε
κάτι πανάθλιες μονόχωρες τρώγλες, που έχουν
απολεπισμένα κεραμίδια, ανάμεσα στα οποία
βρίσκει διέξοδο ο καπνός της εστίας
τοποθετημένης στο κέντρο του χώρου».*

(Φ.Πονκεβίλ. Ταξίδι στην Ελλάδα. Πελοπόννησος)

Το 1833 ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης κατηγορήθηκε ως προδότης, φυλακίστηκε στο Παλαμήδι του Ναυπλίου και καταδικάστηκε σε θάνατο. Το 1835, μετά από αντίδραση της κοινής γνώμης, του δόθηκε αμνηστία.

*Ιδού εμπρός σου ο τοίχος στέκει
της αθλίας Τριπολιτσάς
τώρα τρόμου αστροπελέκι
να της ρίξεις πιθυμάς.*

*Καταβαίνουνε κι ανάφτει
του πολέμου αναλαμπή,
το τουφέκι ανάβει, αστράφτει
Λάμπει, κόφτει το σπαθί.*

*Της αυγής δροσάτο αγέρι
δε φυσάς τώρα εσύ πλιο
στων ψευδόπιστων το αστέρι
Φύσα, φύσα εις το Σταυρό.*

Δ. Σολωμός, Ύμνος εις την Ελευθερίαν.

Πίνακας των Π. Ζωγράφου και
Ι. Μακρυγιάννη που εικονίζει
τις μάχες γύρω από την Τριπολιτά.

- Βρείτε ποιήματα που μιλούν για την ελευθερία και με τη βοήθεια του δασκάλου της μουσικής προσπαθήστε να τα μελοποιήσετε και να τα τραγουδήσετε σε μια εκδήλωση του σχολείου ή της ελληνικής κοινότητας της περιοχής σας.

«ΝΑ ΔΙΟΙΚΗΘΩΜΕΝ ΜΕ ΝΟΜΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥΣ»

Για την επιτυχία της επανάστασης χρειαζόταν πολύ καλός συντονισμός και μια κεντρική διοίκηση που θα αντιπροσώπευε όλες τις επαναστατημένες περιοχές. Με την συνέλευση των Καλιτετζών (26 Μαΐου 1821) έγινε η αρχή για τη διοίκηση της Πελοποννήσου, ενώ η διοίκηση της Στερεάς Ελλάδας οργανώθηκε στις συνελεύσεις στο Μεσολόγγι και στα Σάλωνα (Νοέμβριος 1821). Η πρώτη Εθνική Συνέλευση (Οκτώβρης 1821) ψήφισε το «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος» και διακήρυξε την ανεξαρτησία της Ελλάδας. Το κείμενο του συντάγματος ήταν επηρεασμένο από τις ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης και τα γαλλικά συντάγματα του 1793 και 1795.

Η δεύτερη Εθνική Συνέλευση (Μάρτιος 1823)

ψήφισε τον «Νόμο της Επιδαύρου», το νέο Σύνταγμα, που έκανε λόγο για τις ατομικές ελευθερίες των Ελλήνων και τη διοίκηση των επαρχιών.

Η τρίτη Εθνική Συνέλευση έγινε στην Επίδαυρο, τον Απρίλη του 1826, και συνεχίστηκε μετά από ένα χρόνο (Μάρτης 1827). Εκεί εκλέχτηκε κυβερνήτης της Ελλάδας για επτά χρόνια ο Ιωάννης Καποδίστριας, ενώ την 1η Μαΐου 1827 ψηφίστηκε το «Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος». Τα 150 άρθρα του αναφέρονταν στα ανθρώπινα δικαιώματα, την προστασία της ιδιοκτησίας, την ελευθερία της έκφρασης και του τύπου, τη φορολόγηση και άλλα πολιτικά και κοινωνικά θέματα. Ήταν, ίσως, το δημοκρατικότερο και πιο φιλελεύθερο σύνταγμα της εποχής.

Από τοιαύτας αρχάς των φυσικών δικαίων ορμώμενοι, και θέλοντες να εξομοιωθώμεν με τους λοιπούς συναδέλφους μας, Ευρωπαίους Χριστιανούς, εκινήσαμεν τον πόλεμον κατά των Τούρκων, μάλλον δε τους κατά μέρος πολέμους ενώσαντες, ομοθυμαδόν εκστρατεύσαμεν, αποφασίσαντες ή να επιτύχωμεν τον σκοπόν μας και να διοικηθώμεν με νόμους δικαίους, ή να χαθώμεν εξ ολοκλήρου, κρίνοντες ανάξιον να ζώμεν πλέον ημείς οι απόγονοι του περικλεούς εκείνου Έθνους των Ελλήνων υπό δουλείαν τοιαύτην, ιδία μάλλον των αλόγων ζώων, παρά των λογικών όντων. [...]

Εν Επιδαύρω την 15ην Ιανουαρίου. Α' της Ανεξαρτησίας. 1822'.

-Συζήτησε με τους συμμαθητές σου τι είναι το Σύνταγμα μιας χώρας και ποια η σημασία του.

ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Την περίοδο 1823 – 1825 ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών και πολιτικών ομάδων. Από τη μια ήταν οι «στρατιωτικοί», με ηγέτη τον Κολοκοιτρώνη και από την άλλη οι «πολιτικοί» με αρχηγούς τον Γ. Κουντουριώτη και τον Α. Μαυροκορδάτο. Αυτός ο εμφύλιος πόλεμος δεν βοήθησε τους Έλληνες να προετοιμαστούν κατάλληλα να αντιμετωπίσουν τους Οθωμανούς το 1824. Σημαντική μορφή αγωνιστή την περίοδο αυτή ήταν ο στρατηγός Ι. Μακρυγιάννης (1797-1864) που κατέγραψε τα ιστορικά γεγονότα της εποχής στα «Απομνημονεύματά» του.

«Σε λίγες μέρες μαθαίνω ότι εις την Πελοπόννησον άνοιξε φατριά ο Κολιόπουλος κι' άλλοι με της Κυβερνήσεως το μέρος και οι Ντελφγιανναίοι, Ζαΐμης, Λονταίοι με τ' άλλο. Ρωτάμε εμείς τι πράγμα είναι η φατρία...Μας λένε. «Μεράστηκαν οι καλοί πατριώτες να προκόψουν την πατρίδα». Κι όλος ο τόπος γιομάτος Τούρκους. Με διατάζουν να πάω με το μέρος της Κυβέρνησης, να 'περασιάζωμαι το Εκτελεστικόν (από το άλλο μέρος ήταν το Βουλευτικό). Με το Βουλευτικό ήταν το δίκαιο και η πατρίδα. Οι άλλοι ήθελαν να ρουφούνε τα εθνικά και μάλωναν. Ήμουν άμαθος από τέτοια. Με διατάζουν να πάγω κι' εγώ να δοκιμάσω αυτό το καλό, για να φάγω φατριά μαζί με τους ανθρώπους μου. Τους είπα. «Δεν ορκίστηκα. Όταν ορκίστηκα να σπκώσουμε ντουφέκι να πάγω κι' εγώ να πολεμήσω με Ρωμαίγους είπαμε; Με Τούρκους. Και δεν πάμε».

«...με παίρνει ο Ζαΐμης και πάμε σ' ένα οντά και μου λέγει μη φωνάζω κι ακούνε κι' άλλοι Ρουμελιώτες και φωνάζουν κι' αυτοί. Και ν' ακολουθήσω την συντροφιά τους και να μου δώσουνε χίλια γρόσια το μήναν μισθόν. “Πενήντα χιλιάδες να μου δώσετε, κρέας δια εμφύλιον πόλεμο δεν πουλώ”. Και σπκώθηκα κι' έφυγα».

Μακρυγιάννη «Απομνημονεύματα»

Ο αγωνιστής της επανάστασης Ιωάννης Μακρυγιάννης.

- Αν ήθελαν όλοι οι Έλληνες την ελευθερία τους από τους Τούρκους, γιατί ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος μεταξύ τους; Ποιες θεωρείτε ότι ήταν οι αιτίες αυτής της εμφύλιας διαμάχης;

ΜΙΑ ΝΑΥΜΑΧΙΑ...«ΚΑΤΑ ΛΑΘΟΣ»

Κατά τη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου μεταξύ των Ελλήνων, τα αιγυπτιακά στρατεύματα του Ιμπραήμ αποβιβάστηκαν το 1825 στην Πελοπόννησο. Ο αιγυπτιακός στρατός κατέλαβε την Τριπολιτσά. Η επανάσταση κινδύνευε. Οι δυνάμεις του κατακτητή προκάλεσαν τεράστιες καταστροφές.

Στις 8 Οκτωβρίου 1827 στο Ναβαρίνο ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος βρέθηκε αντιμέτωπος με το στόλο των τριών «προστατριών δυνάμεων» της Ελλάδας (Γαλλία, Αγγλία, Ρωσία). Η ναυμαχία ξεκίνησε από ένα τυχαίο περιστατικό, όταν οι Αιγύπτιοι επιτέθηκαν σε ένα μικρό αγγλικό πλοίο. Ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος καταστράφηκε και χιλιάδες Τουρκοαιγύπτιοι σκοτώθηκαν. Μετά τη ναυμαχία ο Ιμπραήμ αποχώρησε από την Ελλάδα.

Η ναυμαχία του Ναβαρίνου. Πίνακας του Γάλλου πυροβολητή Martin Verdiot, που πήρε μέρος σε αυτήν.

«...Όχι τα κλαδιά να μας κόψεις, όχι τα δέντρα, όχι τα σπίτια που μας έκαψες, μόνον πέτρα απάνω στην πέτρα να μην μείνει, εμείς δεν προσκυνούμε...Μόνο ένας Έλληνας να μείνει, πάντα θα πολεμούμε και μην ελπίζεις πως τη γη μας θα την κάνεις δική σου, βγάλτο από το νου σου».

*Απάντηση του Θ. Κολοκοτρώνη στις απειλές του Ιμπραήμ.
Θ. Κολοκοτρώνης, Απομνημονεύματα.*

Η μάχη των Βασιλικών του Π. Ζωγράφου – Ι. Μακρυγιάννη.

Ο ΛΑΪΚΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821

Ο Παναγιώτης Ζωγράφος γεννήθηκε στην Βορδωνία της Λακωνίας και συμμετείχε στην επανάσταση του 1821. Οι πίνακες που ζωγράφησε με τις υποδείξεις και τις ζωντανές περιγραφές του Ιωάννη Μακρυγιάννη είναι δείγματα της λαϊκής ζωγραφικής. Σ' αυτούς τους πίνακες απεικονίζονται ηρωικές σελίδες της επανάστασης: η μάχη στο χάνι της Γραβιάς, η μάχη της Αλαμάνας, η ναυμαχία του Ναβαρίνου, κ.α. Αυτή η ζωγραφική ονομάζεται αφηγηματική ζωγραφική.

- Με τη βοήθεια του δασκάλου των καλλιτεχνικών ζωγραφίστε μια σκηνή από τη Ναυμαχία του Ναβαρίνου.

Η ΠΡΩΤΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στις 8 Ιανουαρίου του 1823, με ψήφισμα της Βουλής το Ναύπλιο έγινε έδρα της προσωρινής κυβέρνησης των Ελλήνων.

Στις 7 Ιανουαρίου του 1828 στο λιμάνι της πόλης αποβιβάστηκε ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας Ιωάννης Καποδίστριας ο οποίος βρήκε μια χώρα σε διάλυση εξαιτίας του πολέμου. Ο Ιωάννης Καποδίστριας κυβέρνησε με σύνεση. Οι πολιτικοί του αντίπαλοι προκάλεσαν αντίσταση στην Ύδρα, τη Σύρο και τη Μάνη. Στις 27 Σεπτεμβρίου 1831 ο Ιωάννης Καποδίστριας δολοφονήθηκε στο Ναύπλιο από τους Γεώργιο και Κωνσταντίνο Μαυρομιχάλη.

Στις 25 Ιανουαρίου 1833, έφτασε στο Ναύπλιο ο πρώτος βασιλιάς της Ελλάδας, ο νεαρός Όθωνας. Μαζί του έφτασαν 3.850 στρατιώτες και δεκάδες Βαυαροί, που αποτελούσαν το στρατιωτικό και πολιτικό επιτελείο του νέου βασιλιά. Αυτοί πήραν τη διοίκηση της χώρας στα χέρια τους και παραμέρισαν τους Έλληνες.

Τον Δεκέμβρη του 1834 η πρωτεύουσα της Ελλάδας μεταφέρθηκε από το Ναύπλιο στην Αθήνα.

Η δολοφονία του Καποδίστρια στο Ναύπλιο, Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας (1776-1831), ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας.

«Ένα μόνο φοβούμαι πολύ και με δέρνει υποψία, τρέμω την απειρία σας. Αν η νέα κυβέρνηση τύχει να συγκρουστεί με συμφέροντα ξένων δυνάμεων ...αν πλανηθεί ο ελληνισμός και σπκώσει σκοτάδι μεταξύ μας ώστε εσείς να μην διαβάσετε εις την καρδιά μου, θολώνουν εμένα οι οφθαλμοί, ποιος νξεύρει;...που θα πάμε, τι να γενούμε; Ετινάξατε το καθούκι των αλλοφύλων, αλλ' οι πλεκτάνες της διπλωματίας έχουν κλωστές πλανήτριες, φαρμακερές κλωστές θανάτου, άφαντες και εσείς δεν τις εννοείτε»

[από τον λόγο του Καποδίστρια προς τον λαό του Ναυπλίου, Τ.Βουρνάς (2001). Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδος. Αθήνα]

«ΑΥΤΗΝΟΙ ΟΙ ΑΦΕΝΤΑΔΕΣ ΜΑΣ ΚΙ' ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΕΙΛΩΤΕΣ ΤΟΥΣ»

«Αυτήνοι οι αφεντάδες μας κι' εμείς οι είλωτες τους. Πήραν τα καλύτερα υποστατικά, τις καλύτερες θέσεις τους σπιτότοπους, στα υπουργεία βαριούς μιστούς. Δανείζουν τα χρήματά τους δυο και τρία τα εκατό το μήνα, παίρνουν υποθήκες...Κριταί αυτηνοί, αφεντάδες αυτηνοί. Όπου να πάνε οι Έλληνες όλο ξυλιές τρώνε. Η φτώχεια άξυνε...Γιόμωσαν οι χαφές του κράτους. Και θησαύρησαν οι κριταί μας και οι αβοκάτοι μας...Οι αγωνιστές, όπου αγωνίστηκαν, δεν τους δώσατε ούτε ένα αριστείον. Ενταυτώ όσοι ήταν μακριά από τους κιντύνους – βαθμούς μιστούς πλουσιοπάροχους! Κι' αυτήνοι όπου αγωνίστηκαν περπατούνε εις τον έναν και εις τον άλλον να φάνε κορμάτι ψωμί»

Μακρυγιάννη «Απομνημονεύματα».

Ο Όθωνας έφτασε στην Αθήνα το Δεκέμβρη του 1834. Στον πίνακα ο Όθωνας στο Θησείο κατά τη διάρκεια της δοξολογίας. Μόναχο, Βαυαρική Κρατική Πινακοθήκη.

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ 3ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1843

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1840, τα σημαντικότερα πολιτικά κόμματα της Ελλάδας ένωσαν τις προσπάθειές τους για διεκδίκηση συντάγματος από τον βασιλιά.

Τη νύχτα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843, λαός και στρατός ζήτησαν από το βασιλιά Όθωνα να παραχωρήσει σύνταγμα. Στον πίνακα έφιππος ο Δ. Καλλέργης, επικεφαλής του κινήματος. Αθήνα, Συλλογή Λάμπρου Ευταξία.

Οι πολιτικοί παράγοντες του τόπου (Α. Μεταξάς, Αν. Λόντος, Κ. Ζωγράφος, Μ. Σούτσος, Ρ. Παλαμίδης, Ι. Μακρυγιάννης κ.ά.) σε συνεργασία με αξιωματικούς που κατείχαν σημαντικές θέσεις (Καλλέργης, Σκαρβέλης, Σπυρομήλιος, κ.ά.) οργάνωσαν μια συνωμοσία που οδήγησε στο Κίνημα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843.

Τότε ο στρατός, με πρωτοστάτη τον Δ. Καλλέργη, στασίασε και «πολιόρκησε» τα ανάκτορα. Κάτω από την πίεση αυτή, ο βασιλιάς Όθωνας παραχώρησε σύνταγμα.

Η ΑΝΤΙΔΥΝΑΣΤΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ

Το Φεβρουάριο του 1862 στο Ναύπλιο πραγματοποιήθηκε εξέγερση των κατοίκων και της στρατιωτικής φρουράς της πόλης εναντίον του βασιλιά Όθωνα. Σημαντικό ρόλο στην εξέγερση διαδραμάτισαν οι αντισυνταγματάρχες Α. Μίχος και Π. Κορωναίος, ο δικαστικός Γ. Πετιμεζάς και άλλοι. Η επαναστατική επιτροπή απαίτησε τη δημιουργία Εθνοσυνέλευσης, εκλεγμένης από τον λαό. Μετά από πολλές συγκρούσεις, τα στρατεύματα του Όθωνα κατέστειλαν την εξέγερση.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

19ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ

Στην αριστερή φωτογραφία το Βαρβάκειο Λύκειο Αρρένων και στη δεξιά το Αρσάκειο Σχολείο Θηλέων. Αθήνα, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.

Από τα χρόνια του κυβερνήτη Ι. Καποδίστρια και κατά την πρώτη δεκαετία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους (1830-40), η βάση της ελληνικής εκπαίδευσης ήταν συγκεντρωτική με απόλυτο έλεγχο στα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Αυτό συνεχίστηκε και κατά την περίοδο της Βαυαροκρατίας, κατά την οποία μεταφέρθηκε σχεδόν αυτούσιο το βαυαρικό εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα.

Την περίοδο αυτή οργανώθηκε η Δημοτική (1834) και Μέση Εκπαίδευση (1836) και ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο του Όθωνος (1837), το οποίο αργότερα ονομάστηκε Εθνικό Πανεπιστήμιο με τέσσερις αρχικά σχολές (Νομική, Θεολογική,

Φιλοσοφική και Ιατρική). Επίσης, δημιουργήθηκαν

Πριν τον Αγώνα η παιδεία του Ελληνισμού στηριζόταν στη ιδιωτική και κοινοτική πρωτοβουλία. Στον πίνακα δάσκαλος διδάσκει Αθηναία. Αθήνα, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Διδασκαλεία για την εκπαίδευση δασκάλων (ήδη από το 1834 στο Ναύπλιο).

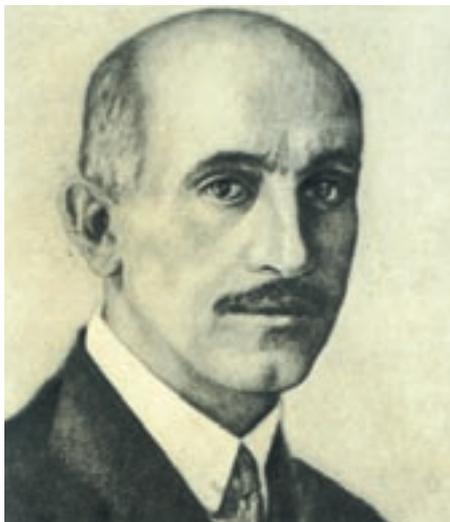
Αξιοσημείωτο στην ιστορία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα ήταν η γρήγορη εξάπλωση των σχολείων, η καθιέρωση της υποχρεωτικής φοίτησης στο δημοτικό και η δωρεάν φοίτηση σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Αυτό βέβαια ίσχυε κυρίως για κάποια από τα αγόρια, καθώς τα κορίτσια, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, δεν συνέχιζαν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ωστόσο, τα προβλήματα στη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος υπήρξαν πολλά.

Τα κυριότερα από αυτά ήταν η χρηματοδότηση των δημοτικών, η έλλειψη διδακτικού προσωπικού καθώς και η υπερβολική εμμονή στις κλασικές σπουδές (αρχαία ελληνικά -λατινικά) σε βάρος των θετικών επιστημών αλλά και της ιστορίας των νεότερων και σύγχρονων χρόνων (ελληνικής και παγκόσμιας).

-Για ποιους λόγους πιστεύεις ότι τα κορίτσια δε συνέχιζαν την εκπαίδευση τους στην Ελλάδα του 19ου αιώνα; Συζητήστε το θέμα στην τάξη και συγκρίνετε την κατάσταση με τη σημερινή εποχή.

Ο «ΠΑΤΕΡΑΣ» ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, στενός συνεργάτης του Ε. Βενιζέλου κατά την περίοδο 1916-1920 και αρχηγός της «Δημοκρατικής Ενώσεως», σχημάτισε την πρώτη κυβέρνησή του στις 12 Μαρτίου 1924.

Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου αφιέρωσε τη ζωή του στη δημοκρατία. Ήταν επιφανές στέλεχος του κόμματος των Φιλελευθέρων και συνεργάτης του Ε. Βενιζέλου. Το 1922 δημιούργησε τη «Δημοκρατική Ένωση» και ξεκίνησε αγώνα υπέρ της αβασίλευτης δημοκρατίας. Στις αρχές του Μάρτη του 1924, ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου σχημάτισε την πρώτη του κυβέρνηση, και στις 24 Μαρτίου 1924 η Δ' Εθνοσυνέλευση ανακήρυξε την κατάργηση της Βασιλείας και την εδραίωση της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Στο δημοψήφισμα που επακολούθησε το 70% των πολιτών ψήφισε υπέρ της αβασίλευτης δημοκρατίας και επικύρωσε την απόφαση της Εθνοσυνέλευσης.

Μετά από πολλές κυβερνητικές αλλαγές και πολιτικές αναταράξεις, ο έκπτωτος μονάρχης Γεώργιος Β' επανήλθε στο θρόνο και προώθησε στην πρωθυπουργία τον Ιωάννη Μεταξά που

εγκαθίδρυσε δικτατορικό καθεστώς. Την περίοδο αυτή ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου υπέστη διώξεις και πέθανε πικραμένος στις 17 Νοεμβρίου 1936.

«...Η κληρονομική ιδιότης του Ανώτατου Αρχοντος ευρίσκεται παρ' ημίν εις βαθυτέραν παρά εις άλλας χώρας αντίθεσιν, διότι η βασιλεία εις την Ελλάδα ούτε παράδοσιν, ούτε μακρόν βίον είχε, ούτε υπηρεσίας εις την διαμόρφωσιν του Έθνους προσέφερε, ούτε την ένωσιν αυτού απεργάσθη, ούτε είχε κοινωνικήν τάξιν συνδεδεμένην προς αυτήν, εφ' ης να στηρίζεται και επί πλέον υπήρξε ιδιαζόντως συμφεροντολόγος, αναμιχθείσα εις κομματικούς αγώνας και διαφθείρασα ουσιαστικώς το πολίτευμα»

(Α. Σβάλος, Το νέον Σύνταγμα και αι βάσεις του πολιτεύματος)

Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου (δεύτερος από αριστερά) και οι συνεργάτες του υπέστησαν δικαστικές διώξεις για τις δημοκρατικές ιδέες τους.

Η ΠΡΩΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος θεωρείται ο πατέρας της σύγχρονης ελληνικής εθνικής ιστοριογραφίας. Η ιστορία του ενίσχυσε τη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων. Ο Παπαρρηγόπουλος δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από το 1855-1891. Είναι αυτός που καθιέρωσε τους όρους «Μεσαιωνικός Ελληνισμός» και «Ιστορία Ελληνικού Έθνους».

Ο Κ. Παπαρρηγόπουλος υποστήριξε με το έργο του την ιστορική συνέχεια του ελληνισμού. Γεννήθηκε στην Κων/πολη, σπούδασε στη Γαλλία και στη Γερμανία, ενώ από το 1834 έζησε στην Ελλάδα.

Την πρώτη εθνική ιστορία της Ελλάδας συνέγραψε ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος (1815-1891).

Η «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των νεοτέρων», δημοσιεύθηκε σε πέντε τόμους από το 1860 έως το 1874. Το έργο αυτό αφηγούνταν το παρελθόν του ελληνικού έθνους μέσω της αδιάσπαστης πορείας του από τα αρχαία χρόνια έως το 19ο αιώνα –απαντώντας σε ορισμένους επιστήμονες της εποχής που αμφισβητούσαν την καταγωγή των Ελλήνων.

«Η ιστορική γνώση δεν μπορεί να παραμένει σταθερή και επίκαιρη καθώς οι ιδέες μας για τη ζωή, τον άνθρωπο και τον πολιτισμό αλλάζουν συνεχώς»

(Η.-Ι. Μαρrou - Γάλλος ιστορικός του 20ου αιώνα)

«Σήμερα, η έννοια της ιστορικής αλήθειας, μέσα από την εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού, έχει χαρακτήρα πολυσύνθετο. Έτσι δεν μπορούμε πλέον να μιλούμε για μια απόλυτη αντικειμενικότητα και επιστημονικότητα της ιστορικής γνώσης»

(Κ. Θ. Δημαράς - Έλληνας ιστορικός του 20ου αιώνα)

-Σήμερα, πώς γράφεται η ιστορία μιας χώρας ή ενός τόπου; Οργανωθείτε σε ομάδες και αναζητήστε στοιχεία για την ιστορία του σχολείου σας (αξιοποιήστε τα αρχεία και τους καταλόγους του σχολείου). Δοκιμάστε να γράψετε με λίγα λόγια την ιστορία του σχολείου σας.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Το 1896, με την πρωτοβουλία του Βαρόνου de Coubertin, αναβίωσαν στην Αθήνα οι πρώτοι διεθνείς σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες. Η επιλογή της Αθήνας ήταν μια συμβολική αναγνώριση της προσφοράς της Ελλάδας στην ιστορία του πολιτισμού. Το 2004 οι Ολυμπιακοί αγώνες επέστρεψαν στην Ελλάδα.

«Η ιδέα της αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων δεν ήταν μια παραξενιά της φαντασίας, αλλά το λογικό αποτέλεσμα μιας μεγάλης κίνησης. Ο 19ος αιώνας είδε παντού την αναγέννηση του ενδιαφέροντος για τη φυσική άσκηση[...] Ταυτόχρονα, οι μεγάλες εφευρέσεις, ο σιδηρόδρομος και ο τηλεγράφος, εκμηδενίζουν τις αποστάσεις και οι άνθρωποι αρχίζουν να ζουν ένα νέο τρόπο ζωής, τα έθνη έρχονται σε επαφή και μαθαίνουν να γνωρίζονται καλύτερα και αμέσως ανακαλύπτουν τη χαρά της σύγκρισης μεταξύ τους_ και εκείνο που

κατάφερε η μια φυλή ήθελε να προσπαθήσει και η άλλη. Οι παγκόσμιες εκθέσεις συγκέντρωσαν στο ίδιο σημείο της γήινης σφαίρας τα προϊόντα των πιο απομακρυσμένων χωρών, τα φιλολογικά ή επιστημονικά συνέδρια έφεραν κοντά τις πιο διαφορετικές πνευματικές δυνάμεις.

Ο Βαρόνος Pierre de Coubertin.

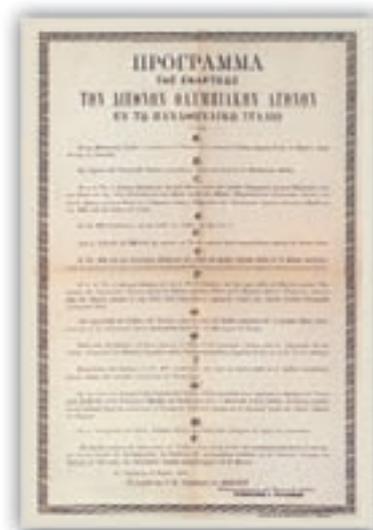
Τα μέλη της πρώτης διεθνούς ολυμπιακής επιτροπής.

Αναμνηστικό γραμματόσημο των Ολυμπιακών Αγώνων του 1896 των 5 δραχμών.

Το Παναθηναϊκό Στάδιο σήμερα.

Πρόγραμμα έναρξης των Ολυμπιακών αγώνων του 1896 στην Αθήνα.

Αναμνηστικό μετάλλιο των Ολυμπιακών αγώνων του 1896. Έργο του Νικηφόρου Λύτρα.

Ο Ολυμπιακός Ύμνος σε στίχους Κ. Παλαμά και μουσική Σπ. Σαμαρά.

Ασημένιο μετάλλιο των Ολυμπιακών αγώνων του 1896.

Ο έλεγχος και η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων ανήκουν στην αρμοδιότητα της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (International Olympic Committee), η οποία αποτελείται από 80 περίπου ισόβια μέλη και διοικείται από ένα εντεκαμελές συμβούλιο, επικεφαλής του οποίου είναι ο πρόεδρος της ΔΟΕ.

Η αφή της Ολυμπιακής φλόγας και η λαμπαδηδρομία αποτελούν τελετές που έχουν τις ρίζες τους στην αρχαία Ελλάδα. Σύμφωνα με την παράδοση, όταν γίνεται περιφορά του πυρσού, παύουν οι εχθροπραξίες και οι συγκρούσεις στις περιοχές τις οποίες διασχίζει.

- Ποια είναι η γνώμη σου για τα λόγια του Βαρόνου *Pierre de Coubertin*; Πόσο σοβαρός πιστεύεις ότι είναι στις μέρες μας ο κίνδυνος εμπορευματοποίησης του αθλητισμού;
- Μπορείτε να βρείτε περισσότερα στοιχεία για τους Ολυμπιακούς Αγώνες στην ιστοσελίδα της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής <http://www.olympics.org>.
- Μπορεί να συμβάλει η αναβίωση του θεσμού της Ολυμπιακής Εκχειρίας στην ενίσχυση της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ των λαών;

Η ΕΥΡΩΠΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ (1890-1924)

Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα οι μεγάλοι ρυθμοί ανάπτυξης στην Αμερική δημιούργησαν ανάγκη για εργατικά χέρια. Από την άλλη, η Ευρώπη, ήδη από τα τέλη του 18ου αιώνα, γνωρίζει μια δημογραφική επανάσταση. Οι παραπάνω συνθήκες οδήγησαν στη δημιουργία ενός μαζικού μεταναστευτικού ρεύματος από την Ευρώπη προς τη Βόρεια και τη Νότια Αμερική. Ο αριθμός των τολμηρών Ευρωπαίων που εγκατέλειψαν τη «γηραιά ήπειρο» υπολογίζεται σε 30 εκατομμύρια άτομα.

Σημαντικός αριθμός μεταναστών έφυγε και από χώρες όπως η Ιταλία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία αλλά και από βαλκανικά κράτη, όπως η Ρουμανία και η Ελλάδα. Επίσης, άτομα και ομάδες προερχόμενες από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, όπως οι Αρμένιοι και οι Έλληνες με τουρκική υπηκοότητα, αναζήτησαν μια καλύτερη τύχη.

Η Ελλάδα δεν έμεινε ανεπηρέαστη από τις γενικότερες εξελίξεις. Οι Έλληνες μετανάστες προέρχονταν κυρίως από τα «μεσαία στρώματα», και ήταν συνήθως νεαροί άντρες από περιοχές, όπως η Πελοπόννησος, η Δυτική Στερεά, τα Ιόνια νησιά, η Μ. Ασία κλπ.

Τα βασικά αίτια για τα οποία οι Έλληνες μετανάστευσαν στην Αμερική ήταν: η κρίση της

ελληνικής οικονομίας, η δυνατότητα εύρεσης εργασίας και οικονομικής ευημερίας στις νέες πατρίδες, καθώς επίσης και οι δυσμενείς πολιτικές ρυθμίσεις που επικρατούσαν για τους υπηκόους ελληνικής καταγωγής στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Είπες «Θα πάγω σ' άλλη γη, θα πάγω σ' άλλη θάλασσα.

Μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλύτερη απ' αυτή».

... Καινούριους τόπους δεν θα βρείς, δεν θάβρεις άλλες θάλασσες.

Η Πόλις θα σε ακολουθεί.

Κ. Π. Καβάφης

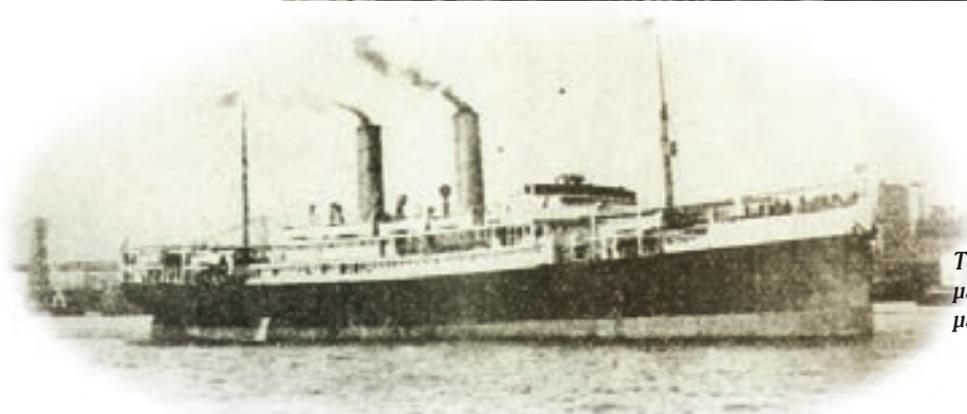
Καταχωρήσεις ελληνικών καταστημάτων σε ελληνοαμερικανικό εμπορικό οδηγό.

*Φωτογραφία
Ελλήνων μεταναστών
σε καφενείο στην
Αμερική.*

*Πολλές γυναίκες
μετανάστριες ταξίδεψαν
στην Αμερική για να
γνωρίσουν τους μελλοντες
συζύγους τους.*

*Το υπερωκεάνιο «Αθήναι»
μετέφερε χιλιάδες Έλληνες
μετανάστες στην Αμερική.*

-Οργανώστε μια μικρή ατομική έρευνα και ρωτήστε τους γονείς σας ή τους παπούδες / γιαγιάδες σας για ποιο λόγο μετανάστευσαν στη χώρα που ζείτε. Αναζητήστε τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και με ποιο τρόπο τις ξεπέρασαν. Στη συνέχεια βρείτε με τους συμμαθητές σας κοινές αιτίες μετανάστευσης των συγγενών σας.

ΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Η γερμανική κατοχή στην Ελλάδα άρχισε τον Απρίλιο του 1941 και κράτησε ως τον Οκτώβριο του 1944. Οι υλικές καταστροφές ήταν τεράστιες με ανυπολόγιστο κόστος. Όμως, το χειρότερο απ' όλα ήταν οι μαζικές εκτελέσεις αθώων πολιτών ως αντίποινα για την αντίσταση που οι Γερμανοί συναντούσαν.

Απώλειες αμάχων στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου

Σύμμαχοι

Σοβιετική ένωση	19.000.000
Πολωνία	6.000.000
Γιουγκοσλαβία	1.200.000
Γαλλία	350.000
Ελλάδα	325.000
Τσεχοσλαβακία	215.000
Ολλανδία	200.000
Βρετανία	93.000
Βέλγιο	76.000

Άξονας

Γερμανία	780.000
Ουγγαρία	290.000
Ρουμανία	200.000
Ιταλία	153.000
Βουλγαρία	10.000
Φιλανδία	2.000

(Norman Davies, *Europe. A History*. Pimlico, London, 1997).

Η ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Στις 13 Δεκεμβρίου 1943 οι Γερμανοί κατακτητές διέταξαν να συγκεντρωθεί όλος ο πληθυσμός των Καλαβρύτων στην κεντρική πλατεία με τη διαβεβαίωση ότι δε θα πειράζουν κανέναν. Απομάκρυναν τους άντρες από το χωριό και τους εκτέλεσαν. Γύρω στους 1400 άντρες του χωριού εκτελέστηκαν. Αυτό ήταν ένα από τα πιο μεγάλα ομαδικά εγκλήματα των χιτλερικών στρατευμάτων στην Ελλάδα.

«Όλοι σχεδόν –πλην ελαχίστων- οι άντρες των Καλαβρύτων και των γύρων χωριών εξολοθρεύτηκαν μέχρι του τελευταίου. Τα σπίτια της ιστορικής πόλεως παρεδόθησαν στις φλόγες. Τα γειτονικά με το σχολείο σπίτια είχαν λαμπαδιάσει. Αναμμένα ξύλα με καπνό και θόρυβο έπεφταν στο προαύλιο του σχολείου. Οι φλόγες των γύρω κτιρίων άρχισαν να φοβερίζουν, όταν ξαφνικά εφώναξε μια γυναίκα: «Οι κακούργοι θα μας κάψουν!!! Καιγόμαστε!!! Βοήθεια!!!»

(Από το φύλλο της 1ης Ιανουαρίου 1944 της εφημερίδας της εποχής «Ελληνικό Αίμα».)

Γερμανοί στρατιώτες. Πίσω τους καίγονται τα Καλάβρυτα. Αθήνα, Πολεμικό Μουσείο.